

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЕКТУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ЗАСАДАХ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ

*Прокоф'єва Марина Юрївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Єваторійський інститут соціальних наук
РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)*

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку початкової освіти потребують удосконалення та розвитку професійних умінь, гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності майбутніх учителів початкових класів, реалізації їхнього творчого потенціалу. Учитель, який володіє високим рівнем індивідуально-творчої продуктивності, може знайти власний стиль у вирішенні педагогічних ситуацій, володіє унікальними методами і прийомами, підходами до кожної дитини, здатний досягати високих результатів у сфері професійної діяльності в галузі початкової освіти.

У відповідності з новою парадигмою освіти, особистісно зорієнтовані технології здатні забезпечити вільний розвиток студента, вільну реалізацію його природних задатків. Активність учасників навчального процесу обумовлено використанням інтерактивних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні в теорії і практиці вищої педагогічної освіти накопичено значний досвід, який охоплює багато аспектів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. В останні десятиліття у вітчизняній та зарубіжній педагогіці приділяється велика увага безперервній педагогічній освіті (В. Андрущенко, Н. Нічкало, Л. Сігаєва), проблемам і перспективам вищої педагогічної освіти (А. Алексюк, Є. Белозерцев, О. Глузман), педагогічній майстерності (Є. Барбіна, І. Зязюн, О. Савченко). Успішно досліджуються питання історії та філософії вищої педагогічної освіти (В. Кремень, В. Курило, В. Луговий). Проблеми формування професійної готовності студента педагогічного ВНЗ до педагогічної діяльності присвячені роботи І. Глазкової, Л. Кондратова, О. Мороза, зокрема, майбутніх вчителів початкових класів (Н. Бібік, Н. Глузман, Н. Кічук, Л. Коваль, С. Мартиненко, Л. Хомич).

Одним із способів вирішення педагогічних проблем є педагогічне проектування, суть якого полягає в попередньому (випереджальному) моделюванні шляхів їх вирішення, визначення варіантів реалізації та корекції цих рішень у реальній практиці.

Методологічні основи проектного навчання відображено в дослідженнях Ю. Громико, Дж. Дьюї, У. Кілпатріка, І. Слободчикова та ін. Передумови становлення методу проектів, його використання у вітчизняній школі в 20-30-х роках ХХ століття розкрито в працях українських і зарубіжних дослідників (І. Єрмаков, Є. Кагаров, Є. Коваленко, Л. Левін, Є. Перовський, О. Пометун, О. Сухомлинська, Є. Янжул). З 90-х років минулого століття метод проектів повернувся в освітянську практику і став предметом наукових досліджень (В. Гузєєв, Н. Крилова, Н. Матяш, Т. Новікова, Н. Пахомова, Є. Полат, Н. Поліхун, А. Сіденко, І. Чечель, В. Шапіро та ін.). Проблему використання методу проектів у навчальній діяльності студентів вищих навчальних закладів розглядали С. Баташова, О. Васюк, Т. Веретенко, М. Елькін, С. Ізбаш, О. Зосименко, В. Левченко, О. Каліта, В. Моштук, С. Омеляненко, В. Оніпко, С. Соболева, О. Фунтікова та ін. Питання формування проектної культури педагога вивчали Н. Топіліна, Л. Хоружа, А. Цимбалару.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При всій значущості даних робіт, ще залишилися нерозв'язаними питання особливостей впровадження методу проектів у процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів на засадах диференційованого підходу, формулювання вимог до проектної діяльності в контексті вимог професійного розвитку майбутніх фахівців.

Мета статті – дослідити особливості застосування методу проектів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна інтерпретація методу проектів, що одержує все більше поширення у вітчизняній освіті [5], характеризується дотриманням балансу між академічними фундаментальними знаннями і прагматичними професійними вміннями, у тому числі на міжпредметному рівні. Актуальним питанням застосування методу проектів в умовах інформатизації присвячені роботи І. Малкова, Є. Полат, А. Уварова, А. Хуторського та ін.

Проектування як діяльність має високий потенціал у сфері розвитку самостійної творчої роботи студентів, органічно поєднується з груповим навчанням. При навчанні у ВНЗ проектування не тільки традиційно є невід'ємною частиною навчального процесу в рамках виконання дипломних і курсових робіт, але і все більш активно використовується безпосередньо в навчальному процесі для організації індивідуальної та спільної самостійної роботи студентів. За результатами сучасних психолого-педагогічних досліджень групове проектне навчання сприяє формуванню низки особистісних якостей майбутніх фахівців, які з опорою на компетентнісний підхід діагностуються як ключові компетентності проектувальної, конструктивної та комунікативної діяльності.

Переважно проекти дослідники відносять до технологій навчання (Є. Полат, О. Пехота, Г. Ковальчук, С. Сисоєва та ін.), тому що проект має свою структуру, чітку логіку проходження етапів, характеризується сукупністю дослідницьких, пошукових, проблемних методів, засобів навчання, визначеними навчально-пізнавальними прийомами, реалізація яких веде до позитивного результату з мінімальними витратами часу і зусиль педагога і учнів.

Використання методу проектів має важливе значення для професійної підготовки майбутніх педагогів. Так, А. Вербицький вважав метод проектів одним із інструментів контекстного навчання, в межах якого «послідовно моделюється предметний і соціальний зміст будь-якої практичної (професійної, побутової, соціокультурної) діяльності» [2, с. 78].

О. Аліксічук та В. Федорчук додають, що особливо цінним у цій технології є те, що всі теоретичні знання, які отримує студент у процесі підготовки проекту, він одразу реалізує на практиці. Отже, проект стає і шляхом пізнання, і засобом організації педагогічного процесу [1].

О. Зосименко доводить, що проектна діяльність студентів у процесі виконання навчальних проектів під час вивчення педагогічних дисциплін може бути організована в межах лекційно-семінарської системи навчання, що сприятиме підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу, формуванню проективно-педагогічного мислення, розвитку особистості майбутнього вчителя. Через зміст навчальних проектів студенти мають можливість створити цілісне уявлення про специфіку майбутньої професійної діяльності, збагатити свій суб'єктивний досвід, що є визначальним у формуванні готовності до педагогічної діяльності [4].

У роботах авторів метод проектів розглядається звичайно в рамках проблемного підходу до побудови змісту освіти, який «полягає в розробці переліку проблем та питань, які повинні бути розглянуті студентами за певних суспільно-

історичних та соціально-культурних умов» [3] та надає традиційній побудові курсу дисципліни своєрідний підхід за умов цільового спрямування навчального матеріалу у вигляді своєрідних проблемних блоків з метою вирішення актуальних проблем сучасної педагогічної науки у формі проектних завдань.

Н. Яковлева визначає такі характерні особливості педагогічного проектування:

1) цілеспрямована діяльність над створенням проекту як інноваційної моделі освітньо-виховної системи, орієнтованої на масове застосування. При цьому словосполучення «створення проекту» не отожднює проектування з процесами розробки, планування і прогнозування. Суть проектування – зміна дійсності;

2) процес створення проекту, що відображає розв'язання тієї чи іншої проблеми; діяльність в умовах освітнього процесу, що спрямована на забезпечення його ефективного функціонування й розвитку;

3) результат педагогічного проектування, яким є модель об'єкта педагогічної дійсності, що наділена системними властивостями і ґрунтується на педагогічному винаході, тому що в її основі лежить новий спосіб розв'язування проблеми, і вона передбачає можливі варіанти використання [6, с. 8].

Однією з особливостей застосування методу проектів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів стає структурування змістової частини навчального матеріалу в проблемні блоки, які можуть містити декілька різновидів проектних завдань для забезпечення індивідуального та диференційованого підходу, принципу професійності в навчанні, принципу системності та послідовності, професійної спрямованості процесу навчання.

У контексті нашого дослідження включення студентів у проектну діяльність здійснювалося за наступним алгоритмом:

Результативність проектування доведено шляхом опитування, тестування і спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, результатами написання ними випускних робіт і проходження педагогічних практик.

Етап діяльності	Форми і метод діяльності	Зміст діяльності	Практичний результат
Вивчення та аналіз потреб школи в здійсненні диференційованого навчання	Проблемна лекція «Диференціація навчання як засіб підвищення якості освіти»	Спільне обговорення сучасного стану системи освіти. Пошук протиріч та шляхів їх вирішення.	Усвідомлення необхідності здійснення диференціації навчання. Пізнавальний інтерес до проблеми
Збір та обробка необхідної інформації	Ділова гра «Естафета педагогічного досвіду проектування і реалізації технології диференційованого навчання»	Виявлення досвіду, короткий опис сутності, аргументація корисності. Виявлення позитивних і негативних сторін	Міні-банк педагогічного досвіду проектування і реалізації технології диференційованого навчання
Аналіз теорії і практики проектування технології диференційованого навчання	Групова робота по виконання професійного завдання. Семинар-дослідження	Вивчення та аналіз теоретичних питань проектування технології диференційованого навчання, пошук найбільш оптимальних варіантів вирішення виявлених проблем	Модель проектування технології диференційованого навчання
Розробка ідеї виконання проекту технології диференційованого навчання	Індивідуальна робота студентів щодо розробки проекту технології диференційованого навчання	Аналіз теми, цілей і змісту уроку, розробка алгоритмів діагностичної, прогностичної та регулювальної діяльності. Підготовка навчально-методичного забезпечення уроку	Проектна папка з робочими матеріалами (тести, анкети, описи, плани, алгоритми, схеми, картки-завдання)
Захист педагогічного проекту	Ігрове моделювання діяльності	Знайомство зі змістом розробленого проекту, з описом конкретної педагогічної ситуації, з інструкцією щодо ігрових правил. Імітація фрагмента уроку	Фрагмент уроку з використанням технології диференційованого навчання
Аналіз якості проекту	Семинар-дискусія «Педагогічна ефективність технології диференційованого навчання»	Обговорення результатів ігрового моделювання діяльності вчителя на уроці: аналіз цілей, змісту, форм і методів, навчально-методичного забезпечення уроку на предмет їх оптимальності та доцільності. Ефективність діяльності вчителя та учнів. Формулювання висновків, побажань та пропозицій	Схема методичного аналізу уроку з використанням технології диференційованого навчання. Самооцінка проектної діяльності

Висновки з дослідження. Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що педагогічне проектування – це елемент індивідуальної, системної чи групової педагогічної діяльності, що включає моделювання, проектування та конструювання педагогічного об'єкта (явища чи процесу) і спрямована на обґрунтування цільової ідеї, розробку та

створення моделі, конструювання та реалізацію педагогічного проекту. Проектно-педагогічна діяльність – компонент педагогічної майстерності та компетентності педагога, що спрямована на створення системної моделі об'єкта педагогічної дійсності та можливих варіантів її використання за допомогою комплексу проєктивних умінь.

Перспектива подальших розвідок у даному напрямку пов'язана із розробкою системи практичних занять, спрямованих на засвоєння змісту проєктування навчання молодших школярів на засадах диференційованого підходу.

Резюме. У статті обґрунтовано модель впровадження проєктної технології професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів на засадах диференційованого підходу. Розкрито функціональні компоненти моделі, відповідність методологічним вимогам до розробки педагогічної технології та організаційні особливості впровадження в навчальний процес та планування проєктної діяльності. Проаналізовано алгоритм здійснення процесу проєктування, вимоги до проєктів педагогічних систем, на основі яких виділено особливості змісту підготовки майбутніх учителів до педагогічного проєктування. **Ключові слова:** технологія проєктування, диференційований підхід, професійна підготовка, вчитель початкових класів.

Резюме. В статье обоснована модель внедрения проектной технологии профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов к обучению младших школьников на основе дифференцированного подхода. Раскрыты функциональные компоненты модели, соответствие методологическим требованиям разработки педагогической технологии и организационные особенности внедрения в учебный процесс и планирования проектной деятельности. Проанализированы алгоритм осуществления процесса проектирования, требования к проектам педагогических систем, на основе которых выделены особенности содержания подготовки будущих учителей к педагогическому проектированию. **Ключевые слова:** технология проектирования, дифференцированный подход, профессиональная подготовка, учитель начальных классов.

Summary. In the article the model of implementation of project technology of training primary school teachers to teaching younger students on the basis of a differentiated approach is grounded. Functional components of the model, the conformability of methodological design requirements of educational technology and organizational features of implementation of the learning process and planning of project activities are disclosed. Requirements to project pedagogical systems on which the features of the maintenance of training future teachers for pedagogical projecting are marked, the algorithm of the design process are analyzed. **Keywords:** projecting technology, differentiated approach, training, primary school teacher.

Література

1. Аліксійчук О. С. Проектна діяльність студентів у процесі опанування навчальної дисципліни «Шкільний курс світової художньої культури та методика його викладання»: навч.-метод. посібник / О. С. Аліксійчук, В. В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2008. – 30 с.
2. Вербицкий А. А. Метод проектов как компонент контекстного обучения / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова // Школьные технологии. – 2006. – № 5. – С. 77-80.
3. Гузеев В. В. Планирование результатов образования и образовательная технология / В. В. Гузеев. – М.: Народное образование, 2000. (Серия «Системные основания образовательной технологии»). [«Метод проектов» как технология четвертого поколения. – С. 194-207].
4. Зосименко О. В. Особливості структурної організації проєктної діяльності студентів / О. В. Зосименко // Педагогічний дискурс. – 2011. – Вип. 9. – С. 128-133.
5. Метод проектов: научно-методический сборник / под ред. М. А. Гусаковского; Белорусский гос. ун-т; Центр проблем развития образования; Республиканский ин-т высш. шк. БГУ. Сер. Современные технологии университетского образования. – Мн.: РИВШ БГУ, 2003. – Вып. 2. – 240 с.
6. Яковлева Н. О. Проектирование как педагогический феномен / Н. О. Яковлева // Педагогика. – 2002. – № 6. – С. 6-10.